

in latitudine sua : quia tibi daturus sum eam.
18. Movens igitur tabernaculum suum Abram, venit et habitavit iuxta convallem Mambre, quae est in Hebron : edificavitque ibi altare Domino.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — AD AUSTRALEM FLAGAM, respectu Chananeae, sive Judaeae. Ad hanc enim semper plagam mundi accommodat S. Script. utpote Judaee scripta; erat ergo hic locus Judaeae australis, Aegypto vero aequinarius; rediit enim Abram in Bethel, unde exierat.

VERS. 4. — IN Loco ALTARIS, ad locum altaris, in quo scilicet c. 12, 8, altare exerebat. Patet ex Hebraeo.

VERS. 5. — QUI ERAT CUM ABRAHAM. Hisce verbis significat Moses, quod Loth propter societatem Abrae fuerit à Deo benedictus et locupletatus.

TABERNACULA, papiliones, in quibus ipse cum sua familia degebat : nec enim in domibus, sed in casulis, quasi peregrini debebant. Hebr. 11, 9.

VERS. 6. — NEC POTERAT EOS CAPERE TERRA. Eadem Chananeae portio, non sufficiebat ad pascula, quibus alerentur tot tantique greges utriusque. Seculare vitium, inquit S. Ambrosius lib. 1 de Abraham c. 5, ut vitas terra non capit. Nihil enim satis est divitum cupiditati. Quanto ditior quis fuerit, tanto avidior ad possidendum est. Extendere agri terminos cupit, et vicinum excludere. Numquid hujusmodi Abraham? minime. Tamen ut minime avarus electionem offert, ut justus dissensionem amputat.

VERS. 7. — UNDE FACTA EST RIXA, dum quisque pastorum meliora pascula suis gregibus assignat. Vide hic, quomodo opes parant lites et rixas, etiam inter fratres et cognatos amicissimos. Unde S. Chrys. Hom. 35 : Aucta sunt, ait, armenta, multiplicati greges, affluxerunt divitiae multae, et statim discinditur concordia. Antea erat pax et charitatis vinculum, nunc rixa et contentio; ubi enim Neum et Tuum, illic omne litium genus; ubi autem haec non sunt, ubi securia versatur pax et concordia. Hinc de primis Christianis ait Lucas c. 4, 52 : Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una. Causam subdit : Nec quisquam eorum quae possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.

EO AUTEM TEMPORE CHANANEUS ET PHEREZEUS HABITABANT IN TERRA, q. d. : Ne ergo ab eis invaderetur, et opprimeretur Abram ejusque familia, cum Loth contendens et dimicans; rursus, ne Chananeae hisce pastorum rixis scandalizarentur, itaque blasphemarent Abrae familiam fidelem et religiosam, ac consequenter magis averterentur ab ejus fide et religione, Deoque vero; hac de causa voluit Abram separari à Loth, itaque omne eorum scandalum tollere.

VERS. 8. — FRATRES ENIM SUMUS. Fratres, id est, cognati; erat enim Loth Abrae ex fratre nepos.

VERS. 9. — ECCE UNIVERSA TERRA CORAM TE EST, in tua est potestate et electione, licet tibi eam partem religionis eligere, quae tibi placuerit. Hanc enim tibi incolae libenter vendent aut vocabunt Abram patruus dat hic suo nepoti Loth optionem, ut eligat regionem quam velit. Hinc videtur orta veterum consue-

certinent, et in donant aus enfants qui naissent de vous.

18. Abram levant donc sa tente, vint demeurer près la vallée de Mambre, qui est vers Hebron, et il dressa là un autel au Seigneur.

COMMENTARIUM.

tudo in divisione hereditatis inter fratres, ut frater major quasi prudentior, hereditatem in aequas partes dividat; minor vero eligat (ut sic neuter se deceperit esse queri possit), quod laudat S. Ambrosius lib. 1 de Abraham c. 5, et August. lib. 16 de Civitat. cap. 20 : Cujusmodi, inquit Ambrosius, debet esse divisio, patriarcha docet : firmior dividat, infirmior eligat, ne habeat quod queratur. Electionis enim suae partem non poterat columinari. Non residet occasio resiliendi, cui datur optio eligendi.

SI AD SINISTRAM. Per sinistram intelligit septentrionem; per dextram meridiem; ita Chaldaeus et Vatablus. In Hebraeo, pulchre verbum verbo opponitur. Habet enim sic : Si tu sinistrabis, ego destrabo; si tu destrabis, ego sinistrabo, hoc est, si tu sinistram elegeris, ego eligam dextram, et contra. Praelare S. Ambrosius lib. 2 de Abraham, c. 6 : Dixit, aë, ante nos vir ex philosophiae perfectus disciplina, quatuor haec bono viro nescire; ut elaborat. Primum, ut omnes amicos faciat. Secundum, ut si non potest amicos facere, certe nec inimicos. Tertium, ut si nec istud suppetit, esse sententia discat. Quartum, si quis cedentem persequitur, vindictae se ut potest; sed illa tria in Abraham non sermonibus nudis, sed veris operibus agnoscimus. Quartum autem non ita est; quando etiam circa cedentem servavit affectum parentis, ut eum non solum non persequeretur, sed etiam captum erueret ac liberaret.

VERS. 10. — OMNEM CIRCA (circumcirca) REGIONEM JORDANIS. Vatablus vertit, universa aëquora campi Jordanis; Chald. omnem planitiem Jordanis.

SICUT PARADISUS DOMINI. Hebraice *kegan adonai*, sicut hortus Domini, quem scilicet Deus Adam instruxerat et adornaverat, Genes. 2, 8. Ita sancti August. et sicuti quilibet alius hortus amenissimus, qui à Deo vel factus est, vel fieri potest.

ET SICUT AEGYPTUS VENIENTIBUS IN SEGOR, q. d. : Sicut ea pars Aegypti, qua itur in Segor. Haec enim irrigatur à Nilo, ideoque fertilissima est. Verum quia haec pars Aegypti, pari modo Sodomam et Gomorriam respicit, quae notiliores erant urbes quam Segor, quasi proinde potius, quam Segor nominasset hic Moses, hinc secundo, et magis apte ac genuine, venientibus in Segor refert non ad sicuti Aegyptus, sed superius ad regionem Jordanis quae universa irrigabatur venientibus (veniendo) in Segor, q. d. : Totam Pentapolim ante subversionem, maxime à loco in quo lunc erat Abram, eundo versus Segor, irrigua erat fertilissima; sicut paradisus et sicut Aegyptus, quam Nilus foecundat. Ita sancti August., Cajet., Pererius.

VERS. 11. — ELEGITQUE SIBI. Permisit Deus in hac electione sua Loth decipi; tum, ut ejus exemplo et conversione Sodomitae ad peccatorum odium, et virtutis amorem excitarentur; tum, ut discamus amoniora non praeferre salutaribus, nec sequi in electione

nostram cupiditatem : Inferior, ait S. Ambrosius lib. 1 de Abraham c. 5, amoniora eligi, utiliora fastidit. Pleurumque enim ubi fructus impares sunt, prudentior amoniora declinat. Cito invidiam movent, cito in se excitant mentem avari, etc.

RECESSIT AB ORIENTE. Dices : Loth ibat ad Jordanem et Pentapolim; quae sunt ad Orientem : ergo non recessit ab Oriente, sed ad cum accessit. Respondent aliqui esse enallagen praepositionis, ab enim poni pro ad, versus; heb. enim est, profectus est ab Oriente, hoc est, versus Orientem. Tantum enim vult dicere Loth recessisse ab Abraham; ille enim Orientem, hic Occidentem peragravit, q. d. : Loth recessit ab Abraham versus Orientem. Secundo, alii cum Pererio respondent Loth recessisse ab Oriente, quia non directe rectoque itinere ex Bethel perrexit ad Orientem, sed lateraliiter reflexit iter ad Pentapolim, quae respectu Bethel partim erat ad Orientem, partim ad meridiem. Cum enim veniret ex Meridie, puta ex Aegypto, in Bethel, non recta perrexit ad Orientem, sed reflexit viam ad Meridiem, unde venerat. Tertio et genuine, Orientem hic Moses vocat locum, in quo consistebant Loth et Abraham cum se ab invicem dividerent, nimirum eum de quo dixit c. 12, 8 : Et inde transgrediens ad montem qui erat contra Orientem Bethel, tetendit tibi tabernaculum suum, ab Occidente habens Bethel, et ab Oriente Hai. Hic ergo locus, in quo facta est separatio Loth ab Abraham, ut patet c. 13, 5, vocatur Oriens quia erat contra Orientem Bethel, et ab Oriente habebat Hai. Sensus ergo est : Loth recessit ab Oriente, id est, à loco in quo cum Abraham fecit pactum separationis, qui ob respectus jam dictos à Mose vocatur Oriens.

ALTERUM A FRATRE SUO. Hebraice, vir à fratre suo, id est, alter ab altero, frater à fratre, puta patruus à nepote.

VERS. 12. — ABRAHAM HABITAVIT IN TERRA CHANAN. Chanaan hic nomen est unius gentis et partis terrae promissionis, sive juxta mare Mediterraneum, et fluenta Jordanis. Chanaanem enim fuit unus è septem populis, habitantibus in terrae promissionis, quos expulerunt Hebraei, à quo quasi praecipuo tota regio dicta est Chanaan, vel Chananeae; et hoc sensu etiam Loth habitans in Sodomis, habitavit in Chanaan. Sed arcte accipiendo vocem Chanaan, ut hic capitur; Abram in Chanaan, Loth vero non in Chanaan, sed in Sodomis habitavit. Sodomam autem non Chanaanorum propriè, sed Pheraeorum erat, inquit Tostatus.

LOTH VERO MORATUS EST IN OPPIDIS QUAE ERANT CIRCA JORDANEM, ET HABITAVIT IN SODOMIS; scilicet Loth proficiens et peregrinans cum suis gregibus, obibat oppida et campos Jordanis, usque ad Sodomam : ut clarè habent Hebraei.

VERS. 13. — SODOMITAE PESSIMI ERANT, ET PECCATORES CORAM DOMINO, hoc est, eximii et gravissimi peccatores; quia quae Dei sunt, vel coram Deo, haec magna et eximia sunt. Peccata haec, vel potius peccatorum horum originem explicat Ezechiel c. 16, 49, cum ait : Ecce haec fuit iniquitas Sodomae, superbia, saturitas pa-

nis, et abundantia, et otium ipsius (Septuag. vertunt, deliciae affluet ipsa et filiae ejus, et gloriabantur magnifice), et maxum egeno et pauperi non porrigebat, q. d. : Haec fuit quintuplex Sodomae iniquitas, eaque radix et origo ceterarum, scilicet libidinum portentosarum; nimirum prima Sodomae iniquitas, fuit superbia; secunda, saturitas panis et ciborum, puta conessatio et compositio; tertia, abundantia et luxur rerum omnium; quarta otium.

Queritur, Aegythus quare sit factus adulter;

In promptu causa est, desidiosus erat.

Quinta, immisericordia. Unde sancti Hier. in citatum versus Ezech. sic ait : Superbia, saturitas panis, rerum omnium abundantia, otium et delicia peccatum Sodomiticum fuit; et propter hoc sequitur Dei oblitio, quae praesentia bona putat esse perpetua. Unde de Israel scriptum est : Manducavit et bibit, et saturatus est, et et impinguitus; et calcitravit dilectus : Quod sciens sapientissimus omnium Salomon ita precatur : Tribus mihi necessaria et quae sufficient, non saturatus mendax fiam, et pejerem nomen Dei mei : Hactenus sancti Hier. Secundo, Sodomitae erant peccatores coram Domino, id est, palam, publice, in oculis solis hujus, ipso Deo et sole spectante inverecundè peccabant, q. d. : Sodomitae non tantum iniquissimi erant, sed et impudentes, Dei hominum contemptores. Tertio, Hebraeus *ladonan*, quod noster vertit coram Domino, potest cum Vatablo verti, in Dominum, contra Dominum.

Eò major fuit virtus Loth, quod inter pessimos optimus fuerit, uti docet S. Petrus epist. 2, cap. 27, et S. Gregor. lib. 1 Moral., cap. 1.

VERS. 15. — OMNEM TERRAM QUAM CONSPICIS. Probabile est quod sensu Perer. scilicet Deum, vel angelum vice Dei, Abramo vigilanti (aeque ac Mose Deuter. 34, v. 1) objecisse imaginem totius terrae promissionis (hanc enim totam naturaliter, tantum circumspiciendo, pervidere non poterat Abram), et singularium ejus partium, in qua omnia quae in illa terra spectatu digna erant, propriè, distinctè ac liquidè cerneret. Sic enim diabolus Christo ostendit omnia regna mundi, et gloriam eorum, Matth. 4, 8. Sic S. Benedictus, Deo eum elevante, vidit totum mundum, velut exiguum globum in aere pendulum, sub uno solis radio oculis suis subiectum : uti refert S. Gregorius lib. 2, Dialog. cap. 36.

TEI DABO, ET SEMINI TUO USQUE IN SEMPTERNUM : et exoegeticum est, idemque valet, quod id est. Abrae enim censetur dari, quod semini et ejus posteris datur, juxta can. 15. Ita S. Chrysost. et Cajet. Promittitur ergo hic ad litteram Hebraeis possessio terrae Chanaan in sempternum; non absolute, sed respectivè, scilicet quamdiu durabit hoc semen, id est, populus et respub. Hebraeorum. Jam enim disperso populo, et everso ejus regno, et republica, quid mirum si terram hanc, in qua rempub. et regnum suum habebant, amplius non obtineant?

Adde cum S. Thomà, vel potius Thomà Anglico,

ingūd, idem est quod Euphrates. Unde et utrobique penē eadem sunt littorā; ut Hebræus idem sit quod Euphrates. Fortē Mesopotamii ob continuum transitum, fluvium suum Euphratem vocarunt Hebra, id est, transitum; sicut Judæi Jordanem in suo trajectu vocarunt *bet abara*, id est, domum, sive locum transitūs, Joan. 1, 28.

Qui ergo primò ab Heber dicti sunt Hebræi, iidem postea à transitu Euphratis dicti pariter sunt Hebræi, id est, transitores, transamiani; utrumque enim in Hebræos competit.

Nota. In hoc bello primò Abram vocatur *Hebræus*; ut significetur Abram non Sodomita, non Palestinius, non Syrus, sed Hebræus, suā hęc victoriā præcludere Hebræis, qui sub Josue pari modo victores et gloriosi futuri erant, in eadem Chananaea, eamque totam sibi à Deo promissam erant bello subacturi: unde Chananaea possessionem hic quasi inchoat, primusque in eā victor et triumphans pedem figit Abram.

VERS. 14. — **NUMERATI EXPEDITOS.** Hebraicò est *tares chanichaf*, id est, expediti initiatos, vel instructos suos, quòd scilicet jam ferrum armaque tractare docuerat, ut peregrè inter impios et infideles habitans, contra eorum injurias, iis justo bello se tueri posset. Habebat enim jus belli, tanquam princeps independens familiæ suæ numerosæ, et ab aliis populis segregatà à Deo constitutus, de quo plura c. 58, 24.

VENACULOS SUOS, servos domi suæ natos. Ita Hebræa.

TRECENTOS DECEM ET OCTO. Ut scias (ait S. Ambrosius, l. de Abram c. 5), non quantitatem numeri, sed meritum electionis expressum. Dnos enim adsciscit Abram, quos numero fidelium dignos judicavit, qui in Domini nostri Jesu Christi passionem crederent. T enim, quod Græcis 500 significat, signum est crucis; I et H, quæ significant 40 et 8, initium sunt, et abbreviatio Græci nominis Jesu, si $\epsilon\eta$ H. T. inscribas hoc modo: T IHS.

Tantum enim deest littera S, ut sit plenum nomen Jesus. Magis ergo merito fidei vici Abram, quam numero exercitū. Ita S. Ambrosius, Eucherius, et Rupertus lib. 5, c. 15. Ubi adverte. Contigit hæc Abræ victoriā juxta Dan, ut patet v. 14, quæ postea à Philippo Tetrarchà, in gratiam Cesaris Tiberii dicta est Cesarea Philippi, ubi Petrus obscuram et symbolicam hanc Abræ fidei confessionem clarè expressit, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, Matth. 16.

Rursum idem sancti Ambrosii. l. 1 de Fide ad Gratian. et Liberius papa in epistolâ ad Orientales, et Rupertus hic putant hinc 518 Abræ patris credentium millibus, præsignificatos fuisse 518 Patres, fidei pugniles, qui in victorie Nicæa infidelem Arium vicerunt et damnarunt. Verum hæc omnia symbolice sunt accipienda, et ænigmatica. Moses enim hæc scripsit hebraicò, non græcè; sed potuit Spiritus sanctus hæc ita attemperare, ut etiam in linguâ et Ecclesiâ Græcâ (quæ futura erat florentissima, in quam proinde hæc Hebræa transferri volebat), sua contineret mysteria.

VERS. 15. — **ET DIVISIS SOCIIS IRRUIT SUPER EOS**

NOCTE. Abram unam turmam duxit; socios tres, puta Aner, Escol et Mambrē in tres, ut videtur, turmas divisit, ut omnes effugii vias hosti clauderet, utque à quatuor partibus eos adoriens percelleret, opinantes à magno exercitū se undique cingi, itaque omnes como vinoque sepultos opprimeret.

Nota hic Abræ bellicam fortitudinem, prudentiam, vigilantiam, fidem, justitiam; rursum charitatem, amicitiam, liberalitatem tum erga Loth, tum erga suos socios et amicos. Sic Leonidas rex Lacedæmonum cum trecentis in castra Xerxis, quæ numerosissima erant, irrupens, non ante cædendi finem fecit, quam fessus occuberet, qui ad suos: *Prædote, ait, commilitones, quasi apud inferos canariti.* Vide hic, quam facile Deus dejiciat omnem mundi potentiam, quamque per paucos, æquè ac per multos salvare possit.

USQUE DAN. Urbs Dan tempore Abrahæ et Mosis vocabatur Lais, vel Lesem; et ita scripsit Moses; sed qui hæc diaria Mosis digessit, pro Lais substituit nomen Dan, quod post Mosen vocata est, Josue 19, v. 47. Vide can. 5. Alii putant Mosen spiritu prophético vocasse eam Dan, quia ita vocandam prævidebat. Sed prius est verius.

VERS. 17. — **EGRESSUS REX SODOMORUM.** Vel ex montibus, vel ex urbe Sodomā, in quam, licet ab hoste jam ante direptam, fugā elapsus evaserat.

IN OCCURSUM EUS, ut Abræ de victoriâ congratularetur, eique gratias ageret, et ab eo suos cives ab hoste liberatos repeteret.

IN VALLE SAVE, QUÆ EST VALLIS REGIS. Quia hæc vallis, postea dicta est vallis regis Melchisedech, ut habent Septuag., fortè ex eo, quòd circa hanc vallis Melchisedech occurrit Abræ victori, eique benedixit, ac sacrificium Deo obtulerit. Aut certè hæc vallis dicta est regis, id est, ampla et regis: unde Josephus eam vocat campum regium. Hinc dicitur vallis Save, id est, plana; dicitur etiam vallis illustris, ob amonitatem; quia juxta Jordanem sita est porrigiturque usque ad mare Mortuum. Ita Bocharus.

VERS. 18. — **AT VERO MELCHISEDECH.** Videtur Abram ex Dan, et convallē Save sive illustri, domum rediens in Hebron, sive ad convallē Mambre, nonnihil deflexisse versùs Salem ad Melchisedech, ut regem tam piū et tam celebrem videret, utper eum pro victoriâ adepti gratias Deo ageret et sacrificaret. Melchisedech intelligens adventare Abram, occurrit ei.

Quæres, quis fuerit hic Melchisedech? Primò, hæretici Melchisedechiani docuerunt Melchisedech esse Sp. sanctum; hic enim est Melchisedech, id est, rex justitiæ. Sed hæc est hæresis. Secundò, Orig. et Didymus putarunt Melchisedech fuisse angelum. Tertio, Hebræi, teste S. Hieronymo, hic in quest., volunt Melchisedech fuisse Sem filium Noe: vixit enim Sem usque ad tempora Abræ et Melchisedech.

Dico primò: De fide est, Melchisedech fuisse verum et merum hominem. Fuit enim rex Salem et sacerdos, qui occurrit et benedixit Abræ, ut hic dicitur. Ita Epiphani. hæres. 56, Cyrillus, et alii passim. Dico se-

cundò: Probabilis est Melchisedech non fuisse Sem, sed aliquem à regulis Chananzorum, qui inter impios Chananaeos pius et sanctus vixit. Ita Theodor. Euseb. et passim veteres; quia Sem genealogia textitur in Genesi; Melchisedech autem est sine genealogiâ, ut ait Apostolus Hebr. 7. Secundò, quia Sem cum posteris occupavit Orientem; Cham verò cum suis occupavit terram Chanaan, in quâ erat Salem, cujus rex fuit Melchisedech. Erat ergo ipse Chamæus et Chananaeus, non autem Sem aut Semita. Vide dicta ad Hebræos 7, v. 7. Dico tertio: Melchisedech idem est, quod rex justitiæ: à justitiâ ergo et sanctitate huic regi inditum et appropriatum est hoc nomen, Melchisedech. Non ergo hoc nomen fuit commune regum Jerusalem, uti vult Cajetan., quemadmodum Ægyptiis regibus commune fuit nomen Pharaeo, et postea Ptolemæus; atque Palestinis regibus tempore Abræ commune nomen erat Abimelech. Sed huic personæ et regi proprium fuit hoc nomen Melchisedech: fuit enim ipse Christus justus et Sancti sanctorum; unde tradit sanctus Ignatius epist. ad Philadelph. et Suidas, Melchisedech et regem et pontificem et virginem totâ vitâ permansisse. Dico quartò: Melchisedech fuit typus Christi; primò, in nomine et nominis etymo; uterque enim fuit rex justitiæ. Secundò, in officio et statu, uterque enim fuit rex salem, id est, pacis. Tertio, in generatione; uterque enim fuit sine patre et matre, ad Hebr. 7, vers. 2. Quarto, in ætate et duratione; uterque enim quasi æternus induitur in Scripturâ. Quintò, in pontificatu. Sextò, in sacerdotio eucharistico; vide dicta ad Hebr. c. 7, v. 19 et seq.

REX SALEM. Censet S. Hieron. epist. 426 ad Avgrinum, hanc Salem non esse Jerusalem, sed eam viciniam sitam juxta Scythopolim; ubi Joannes baptizabat, Joan. 2, 25, in quâ, ait Hieron., etiamnum ostenditur palatium Melchisedech: sed errore vulgi, ut videtur. Fortè Jeroboam ejusque posteris, ut hoc suum palatium celebrarent, dixerunt illud fuisse palatium Melchisedech. Nam communiter Patres docent Melchisedech fuisse regem Salem, id est, Jerusalem. Ita Irenæus, Eusebius Cæsar, et Emissenus, Apollinarius, Josephus, Chaldaeus, Procopius, Abulens. Andr. Masius, Isidorus, et ex iis Ribera in Hebr. 7; estque hæc traditio Hebræorum. Jerusalem enim prius dicta est Jebus et Salem; ut patet Psal. 75, 3, in Hebræo. Imò Josephus lib. 7 Belli, cap. 18, et ex eo Hegeppus et Isidorus, tradunt Jerusalem conditam esse à Melchisedech.

PROFERENS, hebraicè hotsi, id est, protulit PANEM ET VINUM, non ad cibum militum, vel ad epulum victoriatum, ut vult Calvinus et Kemnitius: jam enim ex prædâ saturi erant milites, ut patet vers. 24, sed ad sacrificium pacificum, in gratiarum actionem pro victoriâ Abræ à Deo concessâ offerendum. Patet id primò, ex eo quod subditur: *Erat enim sacerdos*, q. d.: Protulit panem et vinum ad sacrificium, quia erat sacerdos, cujus proprium munus est sacrificare. Secundò, quia Psal. 109, Hebr. 7, et alibi, celebre est sacerdotium, ac consequenter sacrificium Melchise-

dech. Jam verò nusquam alibi sacrificium Melchisedech, ejusque ritus et modus exprimitur nisi hic; ergo protulit hic panem et vinum ad hoc, ut ea Deo ex more suo offerret in sacrificium. Solitus ergo erat Melchisedech Deo panem et vinum offerre. Tertio, quia veteres Rabbini, quos citat et sequitur Galatinus lib. 10 de Arcanis catholice veritatis, et Genebrardus in Chronologia in Melchisedech vertunt: *Obtulit panem et vinum.* Hebræi enim verbo *hotsi* in sacrificiis utuntur, ut patet Judic. 6, v. 18, ubi hebraicò est, *hotsi mincha*, quod noster interpretes vertit, *portans sacrificium*; S. August. verò in lib. Judicum quæst. 55, vertit, *offeram sacrificium*. Quarto, quia Apostolus Hebr. c. 7, sacrificium Melchisedech esse secundum ordinem non Aaron, sed Melchisedech: Aaronici autem sacerdotes offerant omnis generis animalia; ergo Melchisedech non hæc, nec victimam cruentam, sed incruentam, puta panem et vinum obtulit. Quintò, est hæc communis sententia Patrum, Irenæi, Cypriani, Augustini, Hieronymi, Theodoret, Eusebii, Ambrosii, et aliorum, quos citat Bellarm. l. 1 de Missâ, c. 6.

Hinc patet Missam esse sacrificium, Christumque non tantum in cruce, sed etiam in ultimâ cenâ sacrificasse, adeoque Eucharistiam non tantum esse sacramentum, sed et sacrificium. Tam enim David, quam Apostolus dicunt Christum esse sacerdotem secundum ordinem non Aaron, sed Melchisedech: atqui talis non fuit in cruce, quia in cruce crucentum obtulit sacrificium, quod proinde potius fuit secundum ordinem Aaron quam Melchisedech; ergo talis fuit in ultimâ cenâ; cum scilicet Eucharistiam sub specie panis et vini, instar Melchisedech, Deo obtulit. Ita passim docent omnes Patres, quos citat Bellarm., loco jam citato.

Nota. Melchisedech prius panem et vinum Deo obtulit in sacrificium, scilicet partem panis cremando, partem vini libando, id est, effundendo Deo in gratiarum actionem pro victoriâ Abræ; deinde reliquum panis et vini partem in milites Abræ libandam, id est, participandam et comedendam distribuit; hoc enim moris erat in sacrificio pacifico. Ita pariter Christus in ultimâ cenâ obtulit panem et vinum, consecrando illa, et transubstantiando in sacrificium eucharisticum; eoque deinde Apostolis libanda distribuit, et similiter offerenda ac libanda præcepit.

ERAT ENIM SACERDOS. Hebraicè, *vehu cohen, et ipse sacerdos*, id est, quia erat ipse sacerdos; dat enim, causam, quod protulerit panem et vinum; scilicet, quia ex iis parabat sacrificium. Hæc enim ad præcedentia in hoc versu pertinere, non autem ad sequentem v. 19, ut volunt novantes, patet ex textu hebræo, græco, chaldaeo et latino, qui omnes hæc in eodem versu jungunt præcedentibus, scilicet versu 18, non autem sequentibus vers. 19. Falluntur ergo novantes, qui Melchisedech sacerdotem hic vocari putant, eo tantum nomine, quòd benedixit Abræ, uti sequitur. Sic sapè Hebr. *vau*, id est, *et*, sumitur pro rationali *hi*, id est, *quia, nam, enim*, ut Psalm. 94, v. 5: *Ipsius est*

